

IN MEMORIAM.
CENTENARI DE LA MORT DE
FRANCESC RIEROLA I MASFERRER

M. DOLORS RIEROLA I RIERA

Ja fa uns quants anys, l'*Ausa* em va publicar un article en el qual jo recordava el primer premi que va rebre Francesc Rierola i Masferrer l'any 1880, quan tenia 23 anys, pel treball *Assaig de Martirologi Català*. En aquest certamen van ser premiats també Àngel Guimerà —amb el qual Rierola mantingué correspondència i a qui deixà llibres— i Jacint Verdaguer, amb qui també es relacionà.

Ara l'*Ausa* em torna a donar un espai per fer una breu i encara incompleta biografia del meu avi. Ho faig amb una gran incomoditat —els familiars dels escriptors o dels artistes o polítics famosos solen enutjar els estudiosos i crítics, bé perquè no els deixen consultar els arxius, bé perquè es neguen a parlar amb ells o a qualsevol col·laboració per gran o petita que sigui; o bé també per tot el contrari: no paren d'insistir perquè es parli de la figura familiar a totes hores, vingui o no a compte—, però em sento amb l'obligació de fer-ho com a néta (que ja és molt) i també com a catalana, en un moment en què comencem a quedar-nos en una minoria esfereïdora, i ja que som pocs, cal que honorem a tots aquells que han fet, dit o escrit coses positives per al nostre país.

Francesch d'Assís Rierola i Masferrer va néixer a Manlleu l'any 1857 i morí a Vic el 1908, essent secretari de l'Ajuntament d'aquesta ciutat. Des de molt jove formà part del Círcol Literari de Vich i en fou un dels seus membres de relleu. En el món de les lletres és conegut i jutjat pràcticament només pel *Dietari*, publicat un any després de la seva mort. No sabem qui el va fer publicar, ni hem trobat enlloc el manuscrit original. Sospitem que és un dietari molt esporgat i sobre aquest *Dietari* Eugeni d'Ors, en la glosa *Amiel a Vic*, escriu contra el modernisme prenent com a model Rierola (que no és clar que ho fos); els modernistes protesten perquè no el tenen per un d'ells. I ja sempre més els que vindran a comentar el *Dietari* —hi ha honroses excepcions: Marañón, Serrahima, Serrallonga— tindran una visió negativa de l'obra i de l'home. Aquest judici va pesar molt sobre els seus fills (no cal que citi fills de grans figures literàries d'aquest país, oblidades expressament per cèlebres crítics, els sofriments dels quals només podem intuir o imaginar).

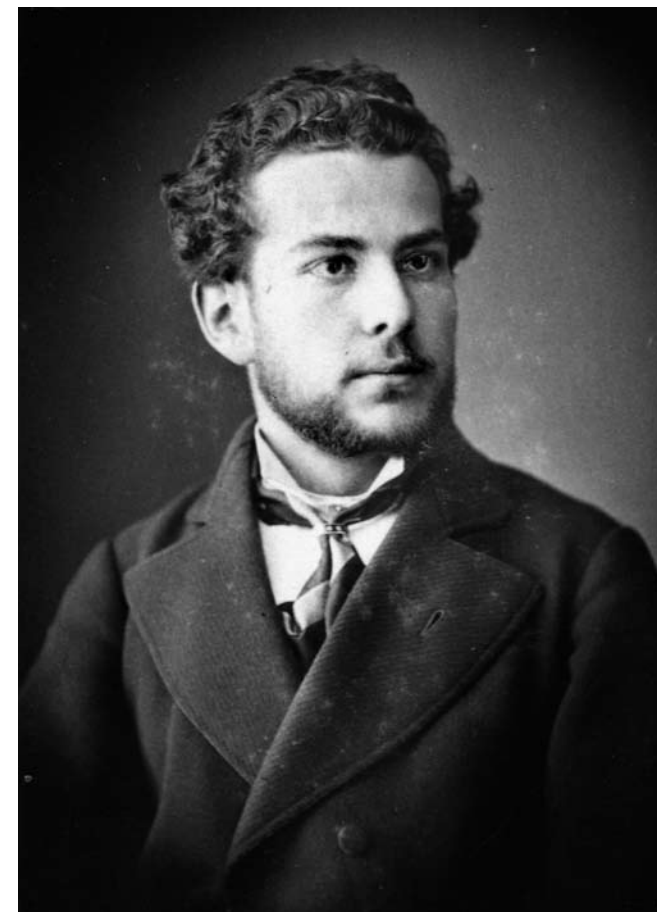
Començo, doncs, amb les seves dades biogràfiques. Segons l'arbre genealògic de la casa pairal, els primers vestigis escrits es remunten a Joan (1190) i al seu fill Amadeu Rierola (1200). De la casa primitiva que encara existeix, la Rierola de la Vola, la família es traslladà el 1850 a una nova casa de quatre vents, a la plana de Manlleu —a la sufragània de Sant Julià de Vilamirosa—, i fou allí on va néixer en Francesc, fill de Josep Rierola i Molas i de Concepció Masferrer i Barnils, de Masjoan d'Espinelves. En Lluís Rierola i Masferrer, germà gran d'en Francesc i per tant l'hereu de la casa, participà en la seva joventut com a capità en les guerres carlines. Al jove Francesc se li donà carrera, com se solia fer amb els fadristerns de les cases pairals de Catalunya. Cursà el batxillerat a Vic, on visqué a casa d'un oncle sacerdot, i es llicencià en Dret Administratiu i en Dret Civil i Canònic a la Universitat de Barcelona.

Fou a Barcelona on es quedà a viure i on va treballar durant uns vint-i-cinc anys, fins que tornà finalment a Vic el juliol de 1898. Pocs mesos més tard es casà amb una parenta seva, Teresa Alibés i Roura, filla de Miquel Alibés i Ausiró, descendent del Mas Alibés de Ciuret, i de Josefa Roura i Molas, de Manlleu. D'aquesta unió nasqueren tres fills, Josep, Ramon i Concepció. En Francesc Rierola morí a Vic l'11 de gener de 1908, a l'edat de 51 anys, i la seva esposa el seguí tres anys més tard deixant tres orfes, el més gran dels quals tenia tot just onze anys. Els dos fills, en Josep, poeta, i en Ramon, prosista, seguiren més tard els passos del pare i escriviren a la *Gazeta de Vich* múltiples articles, molts sense firmar i d'altres amb pseudònim. Entre aquests, en Josep firmà, com a *P. de Cubell*, «Cartes a un amic de fora», i en Ramon hi escriví els seus «Pals i Ganxos», com a *El N° 42*. Ambdós germans publicaren anònimament, a la caiguda de la dictadura del general Primo de Ribera, els versos satírics del Programa de la Festa Major de Vic (anomenat popularment *Calendari del Cap de Llúpia*) de l'any 1930.

Sabem que en Francesc Rierola visqué uns anys al carrer Cucurulla núm. 5, de Barcelona. Exercí d'oficial primer de la notaria de don Jaime Alegret, notari municipal de Barcelona, i passà un període d'excedència (d'octubre de 1889 a juliol de 1890) treballant com a *escribano habilitado* del Jutjat i *sustituto* del Registre de la Propietat de Santa Coloma de Farners. El 20 de juny de 1898 fou nomenat secretari de l'Excel·lentíssim Ajuntament de Vic, essent alcalde D. Florencio de Riera i Brichs, i regidors els Srs. Joaquim d'Abadal, Mestanza, Arumí, Vila, Genís, Camps, Comella, Mas, Bach, Anglada, Llavaria, Boixader, Miró i Vilanova. Aquest càrrec l'exercí fins al 30 de novembre de 1907, quan caigué víctima d'una malaltia que se l'endugué el dia 11 de gener de 1908.

Aquest currículum professional el compaginà ja de molt jove amb una carrera literària de periodista, de crític i de traductor. Fou una persona intel·ligent, humil, amb interessos i activitats diversos, amb una gran capacitat de treball; i per la correspondència que mantingué, un personatge important i influent en el món de les lletres.

El canonge Collell, des de Roma, li obtingué el permís per llegir llibres «prohibits». En la seva carta del 30 de maig del 1883 li deia que li portaria quan tornés: «No obstant si s'esdevingués de haver de llegir alguna cosa de contrabando, pots fer-ho, donant coneixement a ton confessor ordinari de que jo t'he tret la competent llicència».

Col·laborà al *Suplemento Literario* del *Correo Catalán*, escrivint-hi articles sobre diversos temes relacionats amb la vida social, cultural i política de Barcelona (entre ells en destaquem una sèrie sobre l'Exposició Universal del 1888).

Fou durant uns anys un dels principals col·laboradors de la *Veu del Montserrat*, amb diferents pseudònims. Alguns totalment identificats, com *Ausoni*; d'altres, com *Ausiàs*, que compartí probablement amb altres autors. A més d'*Ausoni* i *Ausiàs* utilitzà molts altres pseudònims, com *Ricmar*, *Cúchares*, *El Papelero*, etc. Per tant, es fa molt difícil, si no impossible, poder esbrinar els articles escrits per ell. Escrigué també a *La Gazeta Montanyesa*, *El Norte Catalán*, *La Renaixensa*, *Lo Gay Saber*, *La Il·lustració Catalana*, *La Il·lustració Llevantina* i la *Revista Consular Ambos Mundos*.

Narcís Verdaguer i Callís li demanà col·laboració per a *La Veu de Catalunya*. Antoni Rubió i Lluch li demanà una crítica de la seva obra *Sumario de la Literatura Española* per a *La Veu del Montserrat*. Francesc Rodon, de l'Ateneu Barcelonès, li va escriure de part de Prat de la Riba perquè s'encarregués d'una secció de *La Veu de Catalunya*. En la seva correspondència particular, trobem escriptors de l'època que li demanaven revisions i correccions de les seves obres, la seva opinió i que els fes la crítica en algun diari o revista en els quals col·laborava. També intervingué en l'obra magna del *Diccionario* de don Mariano Aguiló. Prologà, entre d'altres, el *Tratado de Arte Escénico* de Sebastià J. Carner i, per encàrrec, reféu una extensa obra pòstuma de Mateo Bruguera, *Historia general de la Religiosa y Militar Orden de los Caballeros del Temple*.

Escriví una semblança biogràfica de Verdaguer, que aparegué a les pàgines de la revista *La Hormiga de Oro* (1886); aquesta semblança ha de considerar-se segons Narcís Garolera com la primera biografia de Verdaguer.

Fou mantenidor del Consistori dels Jocs Florals de Barcelona de l'any 1897; membre del jurat d'altres certàmens literaris, com els de la Joventut Catòlica de Barcelona, i president de la Secció de Belles Arts de l'Acadèmia de la Joventut Catòlica de Barcelona (1889).

La seva passió per la literatura el portà des de molt jove a regirar les llibreries de vell, primer, i després a adquirir les últimes novetats. Fou a partir d'aquí que començà a fer crítica literària. Estava subscript a moltes revistes i coneixia a fons la literatura francesa. Traduí, entre d'altres, *Le Pater* de Copée, *l'Atala* i el *René* de Chateaubriand; també *La Russalka* i *Lo convidat de pedra*, d'Aleksandr Pushkin, i uns poemes de Leopardi. En una carta a Àngel Guimerà, li recordava «...que en aquelles inoblidables tardes de la Lliga —que de tant en tant encare enyoro—, més d'una vegada haviam parlat d'en Villiers de l'Isle-Adam», i li ofereix la traducció d'un conte, així com la d'una comèdia de Gógol traduïda del francès.

Però ara, principalment, voldria referir-me al paper cabdal que tingué en la campanya de defensa del Dret Civil Català, concretament contra el famós article 15 del Código Civil que el ministre Alonso Martínez volia fer passar a Madrid i que en cas d'haver-se aprovat, hauria suposat a la pràctica la desaparició del Dret Civil Català. Aquesta campanya la inicià des del *Suplemento Literario del Correo Catalán* a principis de 1889. Pel que sembla, i em consta, només ho recordà la *Gazeta Montanyesa* del 15 de gener de 1908 amb motiu de la seva mort, en l'article «Recordança». No he trobat enlloc cap més article que hi faci referència.

En Rierola, en l'article del dia 29 de maig de 1889 del *Suplemento Literario del Correo Catalán*, es lamenta i a la vegada es defensa de l'atac d'en Valentí Almirall a *L'Avenç*, amb aquestes paraules:

«... Ha llegado a mis manos un artículo publicado por D. Valentín Almirall en el periódico catalanista l'Avens: se titula "Desde mi casa" (Desde casa meva), y es en el fondo una furiosa diatriba contra los catalanistas en acción. Uno de los violentos cargos que les dirige es el ya traído y llevado de que en la campaña contra el Código contribuyeron algunos partidos políticos, entre los que se cita el carlista, el conservador y el pactista, especialmente el primero y el último, de los cuales afirma que han procurado llevar el agua a su molino.

No me atribuyo gloria alguna en la campaña contra el Código, pero sí algunos esfuerzos que no sé si han sido fructuosos o no. De todos modos, fui el primero en el campo en que milito de levantar públicamente la voz contra el artículo 15, y juro que al hacerlo no consulté los intereses de partido, ni los tuve en cuenta, ni obré a instigaciones de nadie más que de mi conciencia de catalán. ¿Que el acto que realicé ha sido beneficioso para el partido carlista? Muy honroso es para él que le favorezcan los actos de patriotismo. ¿Hay algún partido que con tales actos se siente perjudicado y a ellos no quiere contribuir? ¡Qué vergüenza para él!»

I acabo amb les paraules que li dedicà la *Gazeta Montanyesa* del 15 de gener de 1908:

«Aquella campanya, que s'hauria d'haver historiat ja com caldria y en la qual els descendents dels "Vigatans" feren paper tan lluhit per molts conceptes, se degué casi tota, de bon principi, als ardents escrits del jove periodista, y per aquest sol títol mereix recort etern de tota la terra catalana y el seu nom ha de figurar al costat dels més bons nacionalistes, dels autonomistes més autèntics, de qui podrián pendre magnífich exemple alguns dels que gallejan més y troban gust en enfondir abismes ab campanyes que no semblan pas, ni de bon tros, inspirades per la puresa del ideal.

Nosaltres recordem aquells dies, albada de nostra joventut y albada també del esplendor y força del actual moviment, y deviam tributarli aquest homenatge al patriota convensut y previsor, que sapigué cumplir un gran deber y no se'n quedá gens de gloria.»

Nota: Una de les altres grans afeccions d'en Francesc Rierola fou la fotografia i ens ha deixat gran quantitat de plaques de vidre i algunes fotografies ja revelades (ell mateix ho feia, en blanc i negre, color sèpia o blau i fins i tot rosa). En aquest moment el Museu Industrial del Ter de Manlleu les està digitalitzant i n'està preparant una exposició i altres activitats, amb les quals commemorarà el centenari de la mort d'un fill il·lustre de Manlleu.

Bibliografia

Anuari Verdaguer 1991. Francesc Rierola i Luigi Bussi dues semblances biogràfiques de Verdaguer. Edició a cura de Narcís Garolera. Vic: Eumo, 1992 (Estudis Verdaguers; 6).

Ajuntament de Vic. Actes anys 1898, 1907 i 1908.

BRUNET, Manuel. Epíleg a *Paisatges* de Josep Rierola i Alibés. Vic: Sala, 1948 (Biblioteca «Aures de la Plana»).

Correo Catalán. Suplemento Literario. 1888-1889.

Correspondència particular

D'ABADAL I CALDERÓ, Ramon. *Proemi a les tres edicions del Dietari* de Francesc Rierola i Masferrer. Vic: Gazeta Montanyesa, 1908; Barcelona: Selecta, 1955; Vic: Eumo/La Tralla, 1983.

D'ORS, Eugeni. *Obra catalana completa. Glosari 1906-1910*. Barcelona: Selecta, 1950.

FUSTER, Joan. *Literatura Catalana Contemporània*. Barcelona: Curial, 1976.

Gazeta Montanyesa [Vich], núm. 219 (dimecres, 15 de Janer (sic) de 1908).

MARFANY, Joan Lluís. *Aspectes del Modernisme*. Barcelona: Curial, 1975.

RÀFOLS, J. F. *Modernisme i modernistes*. Barcelona: Destino, 1982.

RIEROLA I MASFERRER, Francesc. *Dietari* (les tres edicions).

RIEROLA I RIERA, M. Dolors. «Ara fa cent anys. En recordança de Francesc Rierola i Masferrer». *Ausa* [Vic], vol. 9, núm. 95-96 (1980), p. 169-171.

SALARICH I TORRENTS, Miquel S. *La Veu del Montserrat (1878-1902)*. Edició a cura de Maria Mercè Miró. Vic: Patronat d'Estudis Ausonencs, 1993.

SERRALLONGA, Segimon. Pròleg «Entre el romanticisme i el modernisme», al *Dietari* de Francesc Rierola i Masferrer. Vic: Eumo/La Tralla, 1983.

VALENTÍ I FIOL, Eduard. *Els clàssics i la literatura catalana moderna*. Barcelona: Curial, 1973.

VERDAGUER I PAJEROLS, M. Àngels. Treball de Doctorat 1995-1996 sobre el *Dietari* de Francesc Rierola i Masferrer.